

Hardsyssel Historisk Samfund udsender med jævne mellemrum et elektronisk nyhedsbrev til vores medlemmer med stort og småt om arrangementer, hvad bestyrelsen har gang i, og hvad du som medlem kan forvente og glæde dig til.

Der var ca. 60 deltagere i Historiens Dag, der foregik i Holstebro Museums nye foredragssal. Her er et udsnit af forsamlingen.

Museumsinspektør Astrid Skou Hansen, der holdt foredrag om nordvestjyske hulbælter og deres placering i landskabet og har skrevet bogen "En vej til fortiden" om emnet, og arkivar Stig Asbjørn Vestergaard, der fortalte om en ny organisering af de lokalhistoriske arkiver i Holstebro Kommune.

Folk fra Lemvigegnen til Historiens Dag på Holstebro Museum. Fra venstre Tove og Flemming Lauritsen, Lomborg, og Ove Urth, Rom.

I dybden med hulbælter i Mejrup på Historiens Dag i Holstebro

Blev de brugt som et led i forsvarsværker? Var de tænkt som indhegninger til kvæg og værn mod kvægtyve? Skulle de synliggøre nye former for inddeling af landskabet og befæstning af territorier for at undgå nabostridigheder? Eller fungerede de som færdselsregulering - altså at man på den måde kunne regulere og kontrollere færdslen i et område?

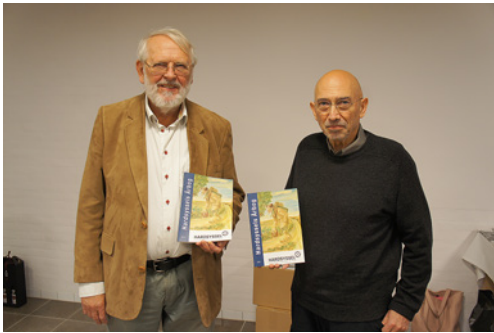
Rækker af huller i Mejrup

Museumsinspektør på Holstebro Museum, Astrid Skou Hansen, og alle andre, der forsker i den slags, har ikke - i hvert fald ikke endnu - nogle endegyldige svar på, hvad meningen var med de hulbælter, der bl.a. blev afsløret i forbindelse med anlæggelsen af Holstebro motorvejen. Fakta er, at arkæologer i området omkring Mejrup fandt spor af lange og tætliggende rækker af huller, som jernalderfolkene formentlig har gravet i grønsværen med kortskaftede træspader, og at de såkaldte hulbælter følger landskabets linjer og konturer.

Deltagerne i Hardsyssel Historisk Samfunds arrangement Historiens Dag på Holstebro Museum den 30. oktober fik et nærmere og spændende indblik i hulbælterne, da Astrid Skou Hansen holdt foredrag om emnet. Den direkte anledning til foredraget var, at museumsinspektøren har skrevet en artikel i Hardsyssels Årbog 2021 med titlen "Linjer i førromersk kulturlandskab - nordvestjyske hulbælter og deres placering i landskabet". I foredraget hældede Astrid Skou Hansen nok mest til antagelsen, at hulbælterne var spor efter en form for fædselsregulering. Men helt sikker er hun og andre ikke. Det skal fremtidens arkæologiske undersøgelser give os mere viden om.

Årbog 2021 præsenteret

Helt sikkert med konkrete fakta på skrift er det derimod, at Hardsyssels Årbog er udkommet hvert år i langt over 100 år - siden 1907. Og i Hardsyssel Historisk Samfund er der

To af forfatterne til artikler med lokalt tilsnit i Hardsyssels Årbog 2021 til Historiens Dag på Holstebro Museum. Det er Per Anker Jensen, Brønshøj, til venstre og Claus P. Navntoft, Århus.

92-årige Rahbek, der bor i Krunderup i Naur, var en af deltagerne i Historiens Dag. Hakon Rahbek har gennem årene skrevet flere artikler til Hardsyssels Årbog. Til højre en anden af deltagerne i arrangementet, Ulla Bjørndahl, Holstebro.

I forbindelse med Historiens Dag kunne medlemmer af Hardsyssel Historisk Samfund få udleveret deres eksemplarer af Hardsyssels Årbog 2021. Det benyttede bl.a. Margery McGregor, der bor i Ringkøbing, sig af. Til højre kasserer i foreningen, Frode Riber, der stod for udleveringen.

efterhånden skabt tradition for, at den årlige årbog præsenteres på Historiens Dag. 2021-udgaven blev i foredragssalen på Holstebro Museum præsenteret af årbogens redaktør, Gudrun Gormsen, Holstebro, der også er formand for foreningen.

Ud over Astrid Skou Hansen har 10 andre bidraget med artikler til Hardsyssels Årbog 2021, som geografisk kommer vidt omkring – fra Lemvig til Sdr. Vium sydøst for Tarm og fra Staby i vest til Ikast i øst. Emnemæssigt spænder bogen også bredt og fortæller bl.a. besættelsehistorie, skolehistorie, jernbanehistorie, epidemihistorie og sognehistorie.

Der var ca. 60 deltagere i Historiens Dag, der også bød på et indlæg af arkivar Stig Asbjørn Vestergaard. Han er ansat til at stå i spidsen for en ny organisering af de lokalhistoriske arkiver i Holstebro Kommune.

Historiens Dag blev afsluttet med, at medlemmer af Hardsyssel Historisk Samfund kunne få et eksemplar af årbog 2021 med sig hjem. Efterfølgende har alle øvrige medlemmer fået et eksemplar af årbogen i deres postkasser – enten via et korps af private omdelere med tilknytning til Historisk Samfund eller via Postvæsenet. Ca. 400 af foreningens knap 600 medlemmer har fået årbogen via privat omdeling. Det sparer mange portoudgifter for foreningen.

De lokalhistoriske arkiver (2)

Med jævne mellemrum laver Hardsyssel Historisk Samfund portrætartikler om de lokalhistoriske arkiver i foreningens område i vores nyhedsbreve. Den første artikel i serien handlede om Hee Lokalhistoriske Arkiv og blev bragt i Nyhedsbrev nr. 31 i oktober 2021. Her i Nyhedsbrev nr. 32 i november 2021 sætter vi fokus på Lokalarkivet for Thybørn-Harboøre-Engbjerg.

Dramatiske skæbnehistorier har skabt profilen - indadtil og udadtil

September 1868: Den russiske orlogsfregat "Alexander Newsky" strander ud for Knopper på Harboøre Tange. 719 mand blev reddet af fiskerbåde og redningsbåde. Kun fem mand druknede. De blev alle begravet på Harboøre Kirkegård.

November 1893: Seks fiskerbåde kæntrede i en storm ud for Harboøre Sogn. 26 fiskere døde. De efterlod sig 20 enker og 70 ukonfirmerede børn.

Hovedparten af Hardsyssel Historisk Samfunds medlemmer får årbogen via privat omdeling. På den måde sparer foreningen mange udgifter til porto.

En del af arkivets mange frivillige i arbejde.

Arkivet har ca. 20.000 registrerede fotos og det samme antal, der endnu ikke er registrerede. På en skærm uden for arkivets lokaler og synligt for alle i Harboøre Centeret vises der konstant et udpluk af arkivets fotos.

Januar 1897: Redningsbåden "Lilleøre" kæntrer i forsøget på at assistere fiskerbåde, der var i knibe ud for Harboøre Sogn. 12 redningsmænd druknede. De efterlod sig 10 enker og 26 ukonfirmerede børn.

På landkortet

Tre skæbnesvangre hændelser, der i eftertiden trak sig mange spor i Harboøre. Lokalt naturligvis især de to sidstnævnte, der med ganske få års mellemrum ramte rigtig mange familier med sorg, savn og på levebrødet. Men fælles for de tre hændelser var og er, at de i den grad satte Harboøre på landkortet i det øvrige Danmarks bevidsthed på grund af en massiv mediedækning – også i hovedstadspressen. Og de fylder naturligvis også meget i det omfattende lokalhistoriske materiale, der i dag er samlet og tilgængeligt i Lokalarkivet for Thyborøn-Harboøre Engbjerg. Det har til huse i Harboøre Centeret.

- I særlig grad "Alexander Newsky" og de mange omkomne fiskere og redningsfolk ved ulykkerne i henholdsvis 1893 og 1897 "lever vi nok højt på i dag" i vores lokalarkiv. De afføder til stadighed mange henvendelser fra nær og fjern fra medier og fra f.eks. folk, der for længst er flyttet fra vores egn, men gerne vil finde tilbage til deres rødder. Harboøre er nok det sogn i Danmark, der gennem årene er skrevet mest om i forhold til, hvad i hvert fald Vesterhavet som nabo har betydet på godt og på ondt, understreger tre af bestyrelsesmedlemmerne i Lokalarkivet Thyborøn-Harboøre-Engbjerg, Christian Møller, Christian Langer og Hans Ruby.

De tre nævner endnu et eksempel blandt mange på det, der først og fremmest var og er spændende lokalhistorie på Harboøre-egnen i Vestjylland, men også fik et markant landshistorisk perspektiv:

I sin tale i forbindelse med begravelsen af de mange omkomne fiskere ved ulykken i 1893 udtrykte pastor Carl Moe, at han ikke så ulykken som udtryk for naturens kræfter. Nej, ulykken var Guds kald til omvendelse. Begravelsestalen udløste en landsdækkende debat om Indre Mission. De missionske fiskere i Harboøre følte, at hovedstadspressen, især Politiken, misforstod deres tro. Kristeligt Dagblad blev grundlagt i 1896 i forlængelse af debatten og stod Indre Mission nær indtil 1936. Sådan kan dramatisk lokalhistorie i Vestjylland blive til mediehistorie. Kristeligt Dagblad lever stadig i bedste velgående!

Lokalarkivet er i den grad også synligt uden for sin egen matrikel. Arkivet har været med til at finansiere flytning og opstilling af et af ankrene fra "Alexander Newsky", der nu står foran Harboøre Kirke.

Fregatten "Alexander Newsky", Harboøre, 1868. Efter maleri af den russiske maler, Alexej Bogobiubov. (Studie til maleriet gjort på Harboøre i november 1868).

Stranden efter forlis i 1893. Maleriet er malt af Anders Melchiorsen.

Udadtil og indadtil

Så udadtil er Lokalarkivet Thyborøn-Harboøre-Engbjerg og dets gemmer højt profileret – også fordi arkivet efter aftale gerne åbner dørene udenfor åbningstid for private og f.eks. efterkommere fra egnen, som - mange gange i flok - gerne vil se området og have lidt lokalhistorie med sig hjem.

Indadtil har lokalarkivet også en høj profil i mange afskygninger og er en markant og meget synlig del af dagliglivet i lokalsamfundet. Nogle eksempler:

- Arkivet lever højt på, at det har til huse i lokaler i Harboøre Centeret, der er et moderne og tidssvarende samlingssted for folk i alle aldre. Da der i oktober i år var Løvfaldsmesse i centret, var der over 800 besøgende i lokalarkivets udstillinger og stande.
- Arkivet har både en fast udstilling og skiftende udstillinger i "De Røde Huse" i Thyborøn og en fast udstilling i Iskunsten i Thyborøn. Man har også film kørende i Jyllandsakvariet i Thyborøn, og i Harboøre Centeret vises der konstant et udvalg af arkivets 20.000 registrerede billeder på en skærm, der er synligt for alle.
- Folk fra arkivet holder med jævne mellemrum foredrag og viser film på bl.a. dagcentrene og skolerne i Thyborøn og Harboøre.
- Hvert år udgiver arkivet en Årskalender og en til to bøger om året. Den seneste bog handler om 470 registrerede strandinger fra Vejlbjerg i syd til Thyborøn i nord. Primus motor på udgivelserne er arkivleder Christian Møller.
- Arkivet har været med til at finansiere køb og flytning af et af de ankere fra den forliste orlogsfregat "Alexander Newsky", som stod i Århus, så ankeret nu står markant foran Harboøre Kirke. Den nye placering blev indviet i 2018 - i 150-året for fregattens forlis.

Mange frivillige

Når f.eks. alt dette i praksis kan lade sig gøre som en fast del af lokalarkivets arbejde og rytme, så skyldes det ikke mindst, at ikke færre end 15 frivillige, der i tilhørsforhold er nogenlunde ligeligt fordelt mellem Harboøre og Thyborøn, har deres faste, ugentlige gang i arkivet med registrering af indkomne materialer og alt muligt andet.

- Jo det er nok lidt usædvanligt, at så mange frivillige er tilknyttet et lokalhistorisk arkiv. Vores forklaring er, at vi har et fantastisk godt sammenhold, hjælper hinanden og også

Redningsbåden "Lilleøres" forlis i 1897. Ligtøget kører fra Vejlbj by til Harboøre Kirkegård.

Lokalarkivet udgiver med jævne mellemrum bøger. Den seneste fra 2021 handler om strandinger langs kysten fra Vejlbj by i syd til Thyborøn i nord.

Lokalarkivet udgiver hvert år en lokalhistorisk kalender. 2022-udgaven af kalenderen præsenteres her af tre af bestyrelsens medlemmer - Hans Ruby (tv), formand og arkivleder Christian Møller (i midten) og Christian Langer.

nyder det sociale samvær. Vi kender hinanden på kryds og tværs – uanset, om vi kommer fra Thyborøn, Harboøre eller Engbjerg. Vi anser lokalarkivet for noget i retning af vores andet hjem, og der er ingen stor udskiftning i staben, siger Hans Ruby, Christian Langer og Christian Møller.

"Voksenmobning" i arkivet

Folk på egnen og andet godtfolk ved, at der – og det er nok mest i sportens verden – i mands minde altid har været en gedigen rivalisering mellem Thyborøn og Harboøre, og at man hver især har benyttet stort set enhver kærkommen lejlighed til med humoren i behold at "mobbe" nabosognet.

- Og sådan er det da heldigvis stadig lidt, når vi frivillige på tværs af de to sogne mødes i lokalarkivet. Når en har fødselsdag, får vi som regel lagkage. Så er der ro, men derefter fortsætter drillerierne. Vi mener jo slet ikke noget alvorligt med det, men sådan har det altid været. Det skal der ikke laves om på, understreger Hans Ruby, der bor i Thyborøn.

Derfor Harboøre

Thyborøn er i dag det største bysamfund i den tidligere Thyborøn-Harboøre Kommune. Folk udefra kan i den sammenhæng måske undre sig over, hvorfor Lokalarkivet for Thyborøn-Harboøre-Engbjerg har matrikel i Harboøre og ikke i Thyborøn. Det har sine logiske, historiske forklaringer:

- Hvad mange nok ikke er klar over, så var Harboøre Sogn i f. eks. 1832 med ca. 1.600 indbyggere det næststørste sogn i Ringkøbing Amt. Dengang boede der stort set ingen mennesker i Thyborøn. Det blev der i den grad ændret på, da statshavnen i Thyborøn blev bygget i perioden 1915-18. Så gik det stærkt med udviklingen i byen. Men den helt gamle lokalhistoriske ballast i området er i Harboøre. Derfor er det for alle helt naturligt, at det lokalhistoriske arkiv har til huse her, siger Christian Møller, Hans Ruby og Christian Langer.

Dertil kan for den historiske forståelse også føjes, at Thyborøn indtil 1954 var en del af Vestervig-Agger Kommune. Derfra og frem til 1970 var Thyborøn en selvstændig kommune, indtil kommunalreformen i 1970, hvor Thyborøn, Harboøre og Engbjerg sogne blev til Thyborøn-Harboøre Kommune. Og nu er de tre sogne altså en del af Lemvig Kommune.

Lokalarkivet for Thyborøn-Harboøre-Engbjerg er åbent for rigtig mange besøgende fra nær og fjern. På billedet tre af arkivets bestyrelsesmedlemmer. Fra venstre Christian Langer, bestyrelsens formand og arkivleder Christian Møller, og Hans Ruby.

I øvrigt er arkivleder Christian Møller netop blevet valgt som formand for Arkivsamvirket i Lemvig Kommune, der er et samarbejde mellem 14 lokalarkiver i kommunen. Så også på den måde er Lokalarkivet for Thyborøn-Harboøre-Engbjerg med til at sætte spor udadtil fra det flade område nord for Hygum Bakke og indadtil i storkommunen, der har grænser til Struer og Holstebro kommuner.

Fakta om Lokalarkivet for Thyborøn-Harboøre-Engbjerg

- Lokalarkivet for Thyborøn-Harboøre blev oprettet i 1980 af kulturudvalget i den daværende Thyborøn-Harboøre Kommune, især på initiativ af arkivets senere mangeårige leder, Hanne Mehl. Arkivet har i dag til huse i Harboøre Centeret på Lemvigvej i Harboøre.
- Arkivet ledes af en bestyrelse, der har fem medlemmer. Det er nu Christian Møller, Harboøre, der er formand og daglig leder af arkivet, Christian Langer, Harboøre, Hans Ruby, Thyborøn, Birte Munksgaard, Harboøre, og Joan Grønkjær, Thyborøn. 15 frivillige er tilknyttet lokalarkivets arbejde.

Lokalarkivet får hvert år besøg af mange mennesker, både lokale og folk, der bor udenfor området. Her er der besøg fra Dagcentret i Harboøre. De fik en fortælling om gamle butikker i Harboøre og Thyborøn.

- Arkivet har fast åbningstid hver torsdag kl. 14-18 og fra 1. september til 30. maj desuden hver tirsdag kl. 13-17. Efter nærmere aftale med arkivlederen er det også muligt at besøge arkivet uden for de almindelige åbningstider.
- Arkivets drift finansieres af ca. 120 medlemmer, der hvert betaler 100 kr. i årligt kontingent, og af sponsorer fra mange lokale firmaer. Lemvig Kommune, som Thyborøn-Harboøre-Engbjerg har været en del af siden den seneste kommunalreform med virkning fra 2007, betaler arkivets husleje i Harboøre Centeret.
- Læs mere om arkivet på www.harboerelokalarkiv.dk

De næste arrangementer i Hardsyssel Historisk Samfund

De næste arrangementer i Hardsyssel Historisk Samfund er årsmødet/generalforsamlingen, der skal holdes inden udgangen af marts 2022, og sommermødet 2022.

Endnu er der ikke fastsat endelige datoer og mødesteder for de to arrangementer. Men det vil blive meldt ud hurtigst muligt i vores nyhedsbrev.